

Bön på sjätte november.

Dig, vår Herre och Gud, tillkommer lov förutan ände för all den trofasta godhet som Du har bevisat vårt folk.

Vi prisade Dig för att Du i nödens stund har åt Din kyrka uppväckt hjältar och hjälpare, de där icke så älskade sitt liv, att de drogo sig undan döden, utan för evangelii sanning och för samvetets rätt offrade allt, intill det yttersta.

Vi upphöja Ditt namn för att Du åt vårt folk har låtit hövdingar och försvarare uppstå, till att skärma fosterlandets urgamla frihet, främja lagfäst ordning och befordra fredens verk.

Vi tacka Dig för den konungslige hjälte vilkens åminnelse vi denna dag hugfästa.

Vi bedja Dig att Du ville giva oss kraft att efterfölja dessa Dina tjänares föresyn i uthålligt mannamod, i oskrymd gudsfruktan. Gör oss fasta och osvikliga i kampen för allt vad gott är. Bryt vår själviska vilja, så att vi se på andras bästa mer än på vårt eget. Giv oss att kunna frukta och älska Dig över allting och sätta all vår tro och lit till Dig, Du vår Gud och Fader. Genom Jesus Kristus, vår Herre. Amen.

Luther — Konstnären.

Hans Preuss, Martin Luther — Der Künstler. Gütersloh, Bertelsmann, 1931. VI 319 sidor. Häftad RM. 9:—, bunden RM. 11:—.

Vem var Luther? Först och främst en av världshistoriens störste. »Det tro även hans fiender och bäva.» Men när det gäller att tolka denna jättepersonlighet, har varje tidevarv sett honom under sin synvinkel. Reformationstiden såg i honom den store profeten. Man kallade honom den tredje Elias, Herrens sändebud. Ortodoxien prisade honom såsom den store protestantiske kyrkofadern, den rätta trons människovordna dogma. Pietismen hämtade uppbyggelse från den ljuvliga rosendoften från Martin Luthers fläckfria vandel och dyrkade honom såsom den fromme själsörjaren. Upplysningstiden firade honom som den utmärkte medborgaren, den upplyste världsmannen, som fört Kristi kyrka ut ur vantrons mörker. Det begynnande 1800-talets frihetskrig såg i Luther hjälten,

urtysken. Under seklets gång förvandlades Luther småningom till en fredsälskande förmedlingsteolog, till en irenisk generalsuperintendent i preussiska unionens anda. Nylutherdomen förstod honom åter bättre. Han blev befriaren, hjälten från Wittenberg, såsom Rietschel tolkat honom. Med 70-talets religiösa nedgång framträder åter en annan bild: den lärde upphovsmannen till ett diskutabelt lärobegrepp. Oerhört mycken flit och skarpsinnighet har utvecklats på att samla drag till hans bild, men man märkte icke, att livet fattades. Luther hade övergått till att bli ett museiföremål och Lutherstudiet till ett antikvariskt spörsmål. Man fick fram bilden av en för sin tid sällsynt lärd och kunnig professor, en lärare och tänkare.

Förvisso var han detta, men han var i bägge fallen något mera: han var mer än lärare: han var konstnär. Han var mer än tänkare: han var profet. Först när man i allt, vad Luther gör och säger, ser konstnären och profeten, får gestalten liv. Först då har man sett den verkliga Luther.

För envar Lutherintresserad erbjuder Preuss' bok en sällsynt fängslande lektyr. Författaren är förut känd bl. a. såsom specialist på Lutherporträtt. Här tecknar han själv från en bestämd synpunkt ett porträtt av Luther, som i åskådlighet söker sin like.

I den föreliggande volymen ser nu författaren Luther som konstnär. I en följande utlovas fortsättningen: Luther som profet. En tredje avdelning om Luther som kristen människa skall slutligen ge en helhetsbild.

Författaren är som sagt angelägen att betona, att han vänder sig mot 1800-talets sätt att i Luther se blott teologen. Men han är icke mindre ivrig att understryka, att hans framställning är strängt saklig och vilar på ett ständigt användande av de historiska källorna, detta för att framhäva, att hans metod lika mycket skiljer sig från vissa tendenser inom den senaste Lutherforskningen, som, utgående från systematiska förutsättningar, gör Luther blott till inkarnationen av egna idéer utan att fråga efter källornas vittnesbörd.

Utgående från dessa metodiska förutsättningar belyser nu författaren Luther som konstnär i förhållande till den bildande konsten, i förhållande till musiken och i förhållande till det skrivna ordet. Bokens trenne huvuddelar bära i anslutning härtill överskrifterna »Luther und die Bilder», »Luther und die Musik», »Der Dichter».

Att ge ens en antydning om det oerhört rikhaltiga material, som författaren drager fram till belysning av sin uppfattning, medger icke utrymmet. Vi få se Luther som tecknare, vi få veta, vilka konstverk Luther kände till och huru han bedömde dem. Luthers höga uppskattning av musiken framhäves, och vi bli underrättade om i vad mån han behärskade sin tids musikaliska vetande. Frågan om Luther som kompositör behandlas utförligt; Luthers uppfattning om musikens kyrkliga användning klargöres. Skalden Luther får en fängslande skildring, och prosakonstnären behandlas icke mindre kärleksfullt. Blott ett par invändningar må göras. Den ena gäller den ingående undersökning, som författaren i första delen ägnat åt Luthers handstil och som onekligen gör intryck av konstruktion. Man måste äga en verklig kolartro på grafologiens veten-

skapliga värde för att här känna sig övertygad. För en icke blint troende verkar åtskilligt i detta kapitel som rent nonsens.

Den andra invändningen gäller kapitlet »Luther als Komponist». Att katoliken Bäumker i sin iver att fränkänna Luther äran av detta namn gått för långt och att de paralleller, som han framdragit till de melodier, som traditionen tillskriver honom, ofta verka alltför sökta, må vara sant. Men det är icke mycket bättre att gå till motsatt överdrift och i så hög grad, som Preuss gör, söka hävda Luthers oberoende av medeltida förebilder. Sanningen torde ligga ungefär mitt emellan de båda ytterligheterna. Luther har väl varit vida självständigare kompositör, än Bäumker velat medge, men det lär icke kunna nekas, att han i sitt musikaliska skapande i stor utsträckning använt gamla gregorianska motiv och förebilder. I en klåparens hand skulle dessa »lån» endast blivit plagiat. Luther har med snillets rätt tillägnat sig, vad han fann användbart, och av det gamla skapat nya, ovanskliga skönhetsvärden.

Knut Peters.

Ceciliaföreningens 25-årsmöte i Regensburg.

Inom såväl den protestantiska som den katolska kyrkan har under de senaste femtio åren pågått ett intensivt arbete för höjandet av den kyrkliga tonkonsten. Enskilda män och olika sammanslutningar ha målmedvetet och oegennyttigt offrat tid och krafter på att söka reformera och förbättra en av den kristna kyrkans stora tillgångar — Musica Sacra. Deras arbete har ej varit förgäves. Ett nyvaknat intresse och en mera allmän förståelse för allt, som hör till kyrklig musik gör sig allt mera gällande inte endast bland kyrkomusikerna själva utan även bland präster och församlingar. Kyrkan själv har fått blicken öppen för den stora roll musiken spelar i gudstjänst och församlingliv.

Det kunde vara nog så intressant att göra en jämförelse mellan den katolska och protestantiska kyrkans arbetssätt och resultat. Båda arbeta under mycket olika förutsättningar, men det levande intresset för kyrkomusikens renässans besjälar dem båda. I den kyrkliga tonkonsten och dess höjande mötas de båda med förståelse. Där kan den ekumeniska tanken förverkligas.

En av de sammanslutningar, som för de tysktalande katolska ländernas kyrkomusik haft och ännu har den allra största betydelse är Allgemeiner Cäcilienverein, grundad 1867 i Regensburg. Denna stad var redan under medeltiden berömd för sin domkyrkokör och sin kyrkomusik. Traditionen fortlever. Domkyrkokören av i dag räknas som en av de förnämsta gosskörerna i Tyskland, och kyrkomusikskolan i Regensburg, grundad av Haberl på initiativ av Litz har utfört ett välsignelsebringande arbete i kyrkomusikens tjänst. Regensburg är med rätta stolt över sådana män som Proske, Witt och Haberl, som stått såsom ledare för en kyrkomusikalisk rörelse, vars betydelse sträckt sig långt utanför stadens och